

Szabad licenck és szabad zenei közösségek

A szerzői jogok, a nyílt forráskód, a remix és a szabad zenei közösségek kapcsolatáról, valamint a digitális kor jogi kereteiről és lehetőségeiről Bodó Balázssal és Szervác Attilával, a Creative Commons Magyarország Egyesület elnökével és elnökségi tagjával Kacsuk Zoltán beszélgetett.

Mi a Creative Commons?

A Creative Commons egy a szerző által a mű mellé adott jognyilatkozat (licenc), melyben a szerző meghatározhatja, hogy mások (a mű felhasználói) mit tehetnek szabadon a művel, és milyen felhasználások esetében kell a szerzőhöz fordulni engedélyért.

A Creative Commons licenc alkalmazásával például könnyedén és különösebb jogi jártasság nélkül is engedélyezheted az alkotásod többszörözését, átdolgozását vagy feldolgozását, meghatározhatod, hogy hogyan terjeszthetik alkotásodat és/vagy hogyan kereshetnek pénzt belőle.

A Creative Commons tehát egy jogilag kötelező érvényű szerződés a mű alkotója és a felhasználók között. A licenck szövegét jogászok írták és jogászok fordították le 32 ország 32 különböző nyelvi, jogi környezetére.

Milyen Creative Commons licenck vannak?

A licenc egy a szerző által közzétett egyoldalú jognyilatkozat arról, hogy mások mit tehetnek a művel. Ezért azt a licencket válaszd, ami a legközelebb van ahhoz, amit a mű felhasználóitól elvársz. [...]

Alapvetően kétféle engedélyt – tilalmat adhatsz a felhasználóidnak. Engedélyezheted vagy megtilthatod a nem kereskedelmi célú felhasználást. A szerzői jog Magyarországon a szerző engedélyéhez köti a mű felhasználásának engedélyezését, függetlenül attól, hogy az hasznoszerzés célját szolgálja-e. A nem kereskedelmi célú felhasználás engedélyezésével lehetőséget adsz a felhasználóknak arra, hogy ha maguk nem keresnek pénzt a műből, szabadon használhassák azt. De azt is megteheted, hogy mindenki számára megengeded, hogy pénzt keressen (ha tud) az általad létrehozott alkotásból.

Engedélyezheted vagy megtilthatod származékos művek létrehozását. Ahhoz, hogy valaki egy zeneszámból remixet csináljon, és azt egy közösségi rádióban lejátszhassa, szintén a szerző engedélye kell. A származékos művek engedélyezésével te magad lehetsz az, aki a különböző remixek, feldolgozások, fordítások létrejötté elől elháríthatod az akadályt. Sőt tovább is mehetsz: azt is előírhatod, hogy az ily módon létrejött művek is hasonló engedély alá essenek, ez a Share-Alike opció.

A rugalmasság azonban nem jelenti azt, hogy a Creative Commons ne a szerzői jog kezei között mozogna. A Creative Commonszal nem hozhatsz létre olyan helyzetet, ami a szerzői joggal ellentétes, így nem tehetsz közzé CC licenc alatt olyan műveket, melyek részben vagy egészben szerzői joggal védett műveket tartalmaznak, és arra sincs lehetőség, hogy Creative Commons licenc alatt a szerzői jog által nem védett alkotásokat (mint a tényeket vagy ötleteket) védj le.

Mi van, ha meggondolom magam?

A Creative Commons licencek nem visszavonhatók. Ez azt jelenti, hogy ha egyszer közvétettél valamit CC alatt, és mások azt elkezdtek használni, akkor ha meggondolod magad, sem akadályozhatod meg a többieket abban, hogy használják a művedet. Te persze nyugodtan abbahagyhatod a műved saját kezű terjesztését, de ez nem lesz hatással a többiek által terjesztett, feldolgozott példányokra. A licenc kiválasztásánál ezért érdemes alaposan végiggondolni azt is, hogy milyen következményei lesznek rád nézve annak, ha meggondolod magad.

(Részlet a Creative Commons Hungary honlapján közzétett tájékoztatóból¹)

„HASZNÁLJÁTOK, AHOGY AKARJÁTOK – ÜDVÖZLETTEL: BÉLA”

Creative Commons, joghatóságok, jogkezelők, szerzői jogok

Kacsuk Zoltán: Miért van szükség a Creative Commonsra (CC)? Miért nem elég az, ha az alkotók azt mondják, a hagyományos szerzői jog teljesen megfelel a számukra, de ezen felül engedélyezik például a mű szabad remixelését?

Szervác Attila: Ez egyfajta segítség. Bárki alkothat egy egyedi licencet, amit csatol az adott műhöz és amiben biztosítja ezeket a szabadságjogokat, de egy átlagos szerző valószínűleg nem fog ennek külön utánanézni, sem jogilag leködölni egy ilyen felhatalmazást. Ezért segít egy ilyen előre elkészített modell, de elméletileg persze nincs rá feltétlenül szükség.

K.Z.: Tehát ez egy „receptkönyv”, amely segít abban, hogy találjak egy, az elképzeléseimhez jól közelítő szerzői jogi nyilatkozatot?

Sz.A.: Mondhatjuk, és mint ilyen, nem is az első. Az első ilyen szabad licencek a szabad szoftveres licencek voltak, mint például a TeX rendszer, és már a hetvenes években létezett az MIT licence is. Aztán amikor elindult a szabad szoftver mozgalom és a nemzetközi Szabad Szoftver Alapítvány (Free Software Foundation), akkor ők létrehozták a GNU projekt keretében a GNU licenceket, például a GNU GPL-t (GNU General Public License), ami a legismertebb, de csináltak dokumentációs licencet is. Ezek voltak az alapmodellek,

¹ Elérhető: http://creativecommons.hu/?page_id=2 (Hozzáférés 2010. szeptember 15.)

amelyek által ezt a fajta jogi segítséget megpróbálták biztosítani az alkotók számára. Ebből nőtt ki általánosabban a copyleft fogalma, aminek szerintem a legkorrektebb értelmezése az, hogy a copyrighttal szemben – amikor a szerző jogi korlátokat állít a felhasználás bizonyos formái elé – a copyleft a bizonyos engedélyek kimondott biztosítására helyezi a hangsúlyt. Ez a copyleft-fogalom fogja össze az említett törekvéseket, és ennek egyfajta megvalósulása a CC is, egyéb szabad szoftver- vagy más szabad licenckel együtt. Mind között azonban a CC lett a legelterjedtebb, mivel rendkívül rugalmas. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a CC a zászlóshajója jelenleg a GPL mellett a szabad licencknek.

Bodó Balázs: Két olyan dolgot tud egy CC licenc, amit nem tud feltétlenül egy az oldal aláírására beszürt „használatok ahogy akarjátok – üdvözlettel: Béla” típusú eljárás. Az egyik a jogbiztonság és a hitelesség. Ahogy kialakultak az online tartalomterjesztésnek az infrastruktúrái, amelyek megbízhatóan képesek összekapcsolni az alkotókat a közönségeikkel, ugyanúgy megjelenik az igény egy jogi infrastruktúrára, amely megbízhatóan és autentikusan képes kommunikálni a felhasználók számára a szerzők akarátát. Béla a CC segítségével egy szerzői jogban jártas jogászok által írt, a helyi, adott jogi környezettel kompatibilis módon megszövegezett jogi nyilatkozattal képes nyomatékot adni saját akaratának, ami teljesen egyértelműen közli jogi nyelven is a felhasználókkal, hogy mit szabad és mit nem.

A másik fontos tulajdonsága a CC-nek, hogy ez a jogi megoldás határokon átívelően is működik, mivel ugyanazt jelenti Japánban, Indonéziában, az Egyesült Államokban és Oroszországban is. Aki CC licenc alatt közzétett művet használ, biztos lehet benne, hogy az ő saját országának jogrendjében is jogilag korrekt módon vált felhasználhatóvá az adott mű, és nem kell azzal a bizonytalansággal megküzdenie, hogy mit jelent az vajon angolul, hogy „használatok ahogy akarjátok – üdvözlettel: Béla”, és hogy ez vajon az amerikai jogrendben vagy az új-zélandiban vagy az oroszban is azt jelenti-e, amire ő valójában használni akarná. Le van írva a saját nyelvén és a saját jogászai által ellenőrzött módon, hogy mi az, amit lehet, és amit nem lehet csinálni a művel. Azt gondolom, fontos, hogy nemcsak a disztribúció szintjén, de jogi szinten is jól működő infrastruktúra van a háttérben.

Sz.A.: Ez tényleg fontos dolog, de hogy mennyire működik jól a jogi infrastruktúra a gyakorlatban, sok esetben még kérdéses.

B.B.: Valóban. Sok ponton vannak még megoldatlan, pontosabban szólva, a gyakorlatban még alig tesztelt konfliktusok. Az egyik legfontosabb ilyen kérdés a szerző CC-licenckben kinyilvánított akarata és a szerzői jogi törvény által kötelezően előírt közös jogkezelés közötti konfliktus. Ennek lényege az, hogy hiába mond le az alkotó egy alkotása kapcsán arról, hogy bizonyos, vagy

akár minden felhasználása után pénzt szedjen, ezt a nevében eljáró közös jogkezelő mégis megteszi.

Sz.A.: Vegyük a következő esetet. Írók egy zeneművet, és a kottáját beteszem valamelyik zenei könyvtár gyűjteményébe, majd kiadok egy nyilatkozatot, hogy ezt a művet valaki más adott célra ingyen felhasználhatja. A művet később kölcsönzi valaki, és a kölcsönzés után a közös jogkezelő a jelenlegi szerzői jogi környezetnek megfelelően közkönyvtári kölcsönzési jogdíj címén beszed egy összeget a könyvtártól. Ez – EU-nyomásra – a legutóbbi módosítással bekerült a magyar szerzői jogi törvénybe, így a szerzőnek már a könyvtári kölcsönzések után is járnak jogdíjak. Ezt jelenleg a könyvtáraktól átvállalta az állam, ami annyit jelent csak, hogy a könyvtári kölcsönzők helyett a teljes adófizetői közösségnek kell most a szóban forgó díjat fizetni.

B.B.: A könyvtári kölcsönzések után fizetendő jogdíj abszurditását Gyenge Anikóval alaposabban körbejártuk (Bodó–Gyenge 2006), de a probléma minden közös jogkezelésben gyakorolt jog esetében fennáll. A közös jogkezelés esetében egy felhasználásra – mondjuk rádiós lejátszásra vagy koncerten való előadásra – a szerző nem közvetlenül ad engedélyt, mivel ez gyakorlatilag nem is lenne megoldható. Ehelyett a szerzők alakítottak egy egyesületet, amely a nevükben eljárva ad engedélyt bizonyos felhasználásokra. Magyarán egy rádiónak nem kell minden egyes hangfelvétel összes szerzőjét egyenként megkeresni, hanem elég, ha a közös jogkezelőnek fizet egy általánydíjat, leadja a játszott zenék listáját, és a közös jogkezelő végzi el a pénz szétosztását. Itt az a probléma, hogy nem, vagy csak nagyon nehezen mondatsz le olyan jogaidról, amelyeket a törvény a közös jogkezelés körébe utal: az egyik ilyen jogod, hogy te pénzt kapj a könyvtári kölcsönzések vagy az üres hordozók vásárlása után, és ezekről a jogokról csak nagyon körülményesen tudsz lemondani, ha egyáltalán. Nem azért nehéz róluk lemondani, mert a CC-licenc nincs jól megszövegezve. Azért nehéz róluk lemondani, mert a CC-licenc használatával egy időben a közös jogkezelőknél is el kell érned, hogy a CC használatát tudomásul vegyék. És ez az, amelyben egyelőre nem állunk túl jól: a magyar közös jogkezelők ma még olyan felhasználásokért, olyan művek után is beszedik a jogdíjat, amelyeket a szerző CC-licenc segítségével ingyenessé tett.

K.Z.: A szerzői jogi törvény van rosszul megfogalmazva?

B.B.: A szerzői jogi törvénybe be van építve a közös jogkezelésnek az intézménye, amiből legfeljebb trükkösen és akkor is csak korlátozottan lehet kilépni. Például nem tudod azt megakadályozni, hogy a szerző nevében a közös jogkezelő – mint például az Artisjus – ne szedje be az üres hordozó díját. Azt tudod megakadályozni, hogy neked visszaosson abból. De attól még a te nevedben beszedi, és ez nem a CC-licencnek a hibája, hanem ez egy adott szerzőjogi konstrukció, amelynek az a célja, hogy a tranzakciós költségeket mini-

malizálva valamelyes piaci optimumot érjen el ennek a kérdésnek a kapcsán. Ez egyébként szerintem teljesen rendben is van. A CC-licencbe ez be van építve, ott *expressis verbis* ki van mondva, hogy a jogokról nem lehet lemondani ott, ahol ezt a lemondást a törvény nem teszi lehetővé. Ezekben az esetekben sajnos fennáll a lehetősége annak, hogy valaki a szerző nevében pénzt fog beszédeni olyan dologért is, amiről az kinyilvánította, hogy nem kíván érte pénzt kérni. Ez például az Egyesült Államokban is ugyanígy működik. Ott ugyanezek a közös jogkezelők szintén nevesítve vannak: tehát ahogy az Artisjus nevesítve van a magyar CC-licencben, úgy az amerikai CC-licencben a mechanikai jogdíjat beszedő Harry Fox Agency szerepel. Mindketten beszedik a jogdíjat, akkor is, ha a CC-licencet használó szerző erről amúgy lemondott. Egyébként a GPL licenc sem engedi, hogy kilépj a közös jogkezelő alól, de a GPL-t szoftveresek használják, és a szoftveresek esetében nincsen közös jogkezelő, így a kérdés megoldódik.

SZ.A.: Világos, de amit én állítok elő, az is egy szoftver.

B.B.: A kotta?

SZ.A.: Hogyne. Számítógéppel állítom elő, tehát szoftver. Nem csak az alkalmazás szoftver, a clipart vagy bármi, az mind szoftver: az általam előállított pdf-fájl vagy a forráskód, amiből az készül, ugyancsak szoftver. Tehát azért csinálom kettős licencet, mert a GPL-ről én is tudom, hogy azt nagyon erősen meg lehet védeni a világ bármely pontján.

K.Z.: És akkor ez maga után vonná azt is, hogy azoknak a szerzőknek, akik a műveiket GPL alatt teszik közzé, a művei a könyvtárban szoftverként lehetnének nyilvántartva, és a szoftvereknél lehetne kikölcsonözni őket? Ebben az esetben teljesen egyértelmű lenne, hogy nem zeneművekről van szó, mégis bárki lejátszhatná azokat.

B.B.: Emlékszem még jó pár évvel ezelőtről egy olyan média- vagy szoftverhackre, ami arról szólt, hogy szoftveresként hogyan keressünk pofátlanul sok pénzt zenei közös jogkezelésből. Az volt a trükk, hogy volt egy nagyon egyszerű kis programocska, amely a szoftver vagy bármilyen adatállomány elé odarakta a .wav formátumnak a fejlécét és a megfelelő kiterjesztést a fájl végére, és ettől bármilyen állomány zeneként lejátszhatóvá vált. Mint ilyent, ha bejelentette a szerzője a közös jogkezelőnek és kiadta CD-n, majd elkezdték azt játszani a rádiók, esetleg elkezdték letölteni, akkor ketyegni kezdett az a számláló, amely alapján a különböző jogdíjakból visszaosztásra jogosulttá vált az adott szerző.

SZ.A.: Ha egy szabványos operációs rendszeren le szeretnék játszani egy tetzőleges állományt, akkor beírom a /dev/ audio fájlba és onnantól kezdve azt

egy hangfájlként fogja lejátszani a számítógép, tehát zene. Nem kell hozzá semmilyen különleges fájlformátumra átalakítani, bármelyik állományt lejátszhatom, mint hangfájlt.

B.B.: Igen, ez innentől elmosza a határt, hogy mi a zene és mi a szoftver.

SZ.A.: De számos olyan eset van, ahol ez nem okoz gondot, például egy számítógépes játéknak a zenéje harminc évvel ezelőtt is kizárólag fájlformátumban volt elérhető, tehát mindig is szoftver volt. Soha senki nem is akarta bejelenteni mint önálló zeneművet, hanem csak mint szoftverterméket.

B.B.: Azért csak emlékezzünk arra, hogy milyen kényelmetlen helyzetbe került Timbaland akkor, amikor kiderült, hogy ellopta egy finn demoscene tag Amiga chipre írt zenéjét. Az igazi különbség szerintem nem abban van, hogy zene vagy szoftver, hanem hogy mi a szerzői akarat, és mik a szerző rendelkezésére álló jogi eszközök.

K.Z.: És mik a CC-nek az ismert korlátai, azon túl, hogy nem jól védhető?

B.B.: A CC valójában jól védhető, csak eddig még nem volt példa rá Magyarországon, hogy bíróság elé kerüljön CC-vel kapcsolatos ügy. Eddig nem volt olyan jogi konfliktus, ahol igazságot kellett volna szolgáltatni CC-művet felhasználó alkotó és közös jogkezelő között, vagy egy CC-művet felhasználó alkotó és az azt a CC-művet eredetileg közzétevő alkotó között. Általában kevés ilyen típusú per van a világon. Ismerünk egy spanyol esetet, amely során egy kávéház került el sikeresen közös jogkezelést azáltal, hogy be tudta bizonyítani, ott kizárólag olyan zenéket játszanak, amelyeknek a hasznáról lemondtak az alkotók.

SZ.A.: Ezt Magyarországon is meg lehetne tenni egyébként. Egy nyilvános beszélgetésen Tóth Péter Benjámint, az Artisjus jogi igazgatója elmondta, hogy végül is, ha csak CC-s zenét játszana például egy kocsmában – bár szerinte ez nem életszerű, tehát aligha fordulhat elő –, akkor valóban nem kellene jogdíjat fizetnie a lejátszott zene után. A CC-s zene alatt itt természetesen olyan licenc alatt közzétett zenére kell gondolni, amely megengedi a kereskedelmi célú felhasználást is, mert a non-commercial licenccel közzétett zenék kávéházban például nem használhatók. De közösségi rádióban vagy privát weblapon már igen.

B.B.: Volt egy belga eset is: egy bulvárlap használt fel egy kereskedelmi felhasználást tiltó licenc alatt közzétett fényképet. A perben vétkesnek találták a lapot, mivel kereskedelmi célra használta fel a fényképet. Ugyanakkor azt gondolom, hogy sajnos nem a jogi esetek a legjobb indikátorai annak, hogy mik a CC korlátjai, vagy még inkább, hogy mik a hasznai, hanem az, hogy hányfé-

le olyan közvetítő létezik, amelyik a CC-licenct használó alkotóknak tud valamiféle nyilvánosságot vagy üzletet teremteni. Amikor a törvényi szürke zónában, az informális megállapodások és íratlan szabályok által jól-rosszul szervezett térben zajlanak a dolgok, mint például a magyar blogoszférában, ahol a szerzői jogok egyébként se játszanak komoly szerepet, ott a CC-nek semmiféle relevanciája nincsen. Sajnos ma, Magyarországon a CC nem nagyon szól bele a nagy üzleti szereplők életébe sem. A „big business” köszöni szépen, jól van. Az a kérdés, hogy a kettő között van-e élet, és vannak-e erre jól működő nemzetközi modellek. A Jamendo például olyan közvetítő kvázikiadó, kvázizeneáruház, ahol a CC-licencekkel ellátott zenéket az egyéni felhasználók nem profitszerzés céljából, hanem saját használatra szabadon letölthetik. Annyiban különbözik a MySpace-től, hogy nem csak meghallgathatóak vagy letölthetőek a zenék, de adott esetben egy jogi nyilatkozat is jár melléjük, ami igazolja, hogy a fogyasztó ezt joggal teszi. Az intézményi, forprofit felhasználók számára pedig felkínálja, hogy licencelhetik a kívánt számokat a Jamendón keresztül, amely rendelkezik a licencléshez szükséges jogokkal. Magyarországon különböző kiadók, zenei kiadók, könyvkiadók csak elvétve próbálkoznak CC-licencek kiválasztásával vagy feltüntetésével. Vagy itt van az új Akkezdet Phiai album, amely szintén nem CC-licenc alatt jelent meg, pedig ingyen letölthető, de nem foglalkoznak vele, mert egyszerűen nem érdekes a számukra.

SZ.A.: Egy nyilvános beszélgetésben az EMI főnöke, György Péter mondta, hogy ő érti és támogatja a CC-t, tehát például ha én mint szerző azzal keresem meg őket, hogy nonprofit felhasználásra szabadon hozzáférhetővé szeretném tenni a művet, hogy promotáljam magamat, a profitcélú felhasználást pedig a kiadó szabadon értékesítheti, akkor az mindenkinek – így a kiadónak is – jó lehet.

K.Z.: Van egy olyan kitétel a Creative Commons Magyarország honlapon, hogy jelenleg nincs lehetőség arra, hogy egy-egy mű felhasználását kivonja a szerző a közös jogkezelés alól, így ha az adott szerző tagja egy közös jogkezelőnek, és CC alatt is szeretne publikálni, akkor a mindent vagy semmit lehetőségek közül kell választania?

SZ.A.: Az Artisjus szereti azt állítani magáról, hogy csak egy általános szabályozással rendelkezik, és ezt a szerzőnek valóban mindent vagy semmit alapon kell elfogadnia. Ha én azt mondom, hogy a nonprofit felhasználást szabadon engedélyezem, és a kereskedelmi felhasználás után szeretném, ha jogdíjakat szedne a közös jogkezelő, ehhez be kell jelentenem a közös jogkezelőnek a művet. A dilemma itt van: ha szeretnék pénzt kapni akkor, amikor egy kereskedelmi rádió játssza a zenémet, akkor evidens, hogy bejelentem azt a közös jogkezelőnél. De ha egyben azt is szeretném lehetővé tenni, hogy nonprofit felhasználóknak ne kelljen fizetni a felhasználásért, akkor a közös jogkezelő ezt ebben a pillanatban nem teszi lehetővé, és azt fogja válaszolni, hogy ez

esetben lépj ki a közös jogkezelésből. A közös jogkezelésből a különböző típusú felhasználásokért – ezeket jogdíjneknek hívják – lehet kilépni. Erre van öt darab űrlapjuk. Magyarországon tudomásom szerint csak páran vagyunk, akik mindegyiket kitöltötték. De olyan űrlapjuk, ahol jelezni lehetne, hogy csak a kereskedelmi felhasználásokkal foglalkozzanak, vagy ahol jelezni lehetne egy bejelentett mű CC-státuszát, nincs. Ha elég sokan szeretnének CC-licencű művet bejelenteni, valószínűleg lenne. Állításuk szerint elég lenne néhány tucat ilyen szerző. Ha van ilyen, mi szívesen segítünk a folyamatban.

„MINDENKI MINDENT REMIXEL”
Creative Commons, remix, public domain

K.Z.: Van valami érzékelhető trend a CC láthatóságában, elfogadottságában? Korábban szóba került, hogy létezik már nagyobb, CC-n alapuló elosztó rendszer, de van arról nyilvántartás, hogy milyen arányban játszik szerepet a CC az alkotások szerzőjogi szabályozásában?

SZ.A.: Nemzetközi szinten, ha tömegesnek tekintjük azt a több millió szerzőt, akik a Wikipédiába írnak, akkor szerintem beszélhetünk tömeges alkotótáborról. A Wikimédia Magyarország Egyesület nemrég alakult, ők már gyűjtenek ilyen eseteket, és azt is figyelik, hogy az általuk feltöltött tartalmakat hol használják például hivatkozás nélkül, és már az is előfordult, hogy felszólítottak valakit, álljon el jogsértő magatartásának a folytatásától, és tüntesse fel a forrást. A másik ilyen gyűjtemény a creativecommons.org-on egy wiki, ahol esettanulmányokat szednek össze; itt sok nagyobb intézményi felhasználó esete szerepel országonként lebontva. Magyarországról egyelőre az általam oda feltöltött Magyar Elektronikus Könyvtár szerepel. Ők például örülnek, ha egy CC-s mű kerül be az archívumukba, és keresik azokat a lehetőségeket, hogy honnan lehet ilyen műveket beszerezni, sőt náluk lehet a licenc típusa alapján is keresni művekre. Nyilván az az egyesület egyik feladata, hogy összegyűjtse azokat az intézményeket, ahol már használják ezeket a licenceket, és azáltal, hogy ismeretterjesztést végzünk, tartunk a kapcsolatot velük és potenciálisan új belépőket érjünk el. Gyurcsány Ferencnek az *Útközben* című könyve például CC-s könyv, tehát erről már hallottak az állami szférában is. A Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) és a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) esetében teljesen logikus lenne a CC használata, de sajnos nem foglalkoznak vele.

B.B.: Milyen szempontból gondolod, hogy tudnák használni a CC-t? Ők nem szerzők, nem tudnak CC alatt közzétenni semmit.

Sz.A.: Igen, de közzétesznek olyan dolgokat, amelyek már nem állnak szerzőjogi védelem hatálya alatt.

B.B.: Tehát azokban az esetekben a CC használata már szükségtelen.

Sz.A.: Annyiból nem biztos, hogy indokolatlan, hogy CC-t használjanak, mert az adatbázisok létrehozásával nekik is lesznek szerzői jogaik. A szerzői jogok vonatkoznak egy adatbázis összeállítására is, mivel az is szellemi termék, és ahhoz is fűződik szerzői jog még abban az esetben is, ha csupa olyan dologról készült az adatbázis, ami közjóság. Az a szerző, aki a második szabad licenccé szerző lett az Artisjusnál, egy elég ismert egyházzeneész, Rieth József. Sokoldalú alkotó, aki írt egy egyszerű programot, mellyel kézhez álló módon lehet kivetíteni a gyülekezet által közösen énekelt katolikus énekeket a miséken. Nagy igény van erre a programra, és sok helyen kezdték használni. A kottákat pedig ő maga kiszedte újra, annak érdekében, hogy ne a már nyomtatott, tehát a Szent István Társulat és mások tulajdonában levő kottagrafikákat használja a program, mivel azok is szerzőjogi védelem alá esnek. Van egy adatbázis is a programhoz annak érdekében, hogy az énekeket ugyanazokkal a sorszámokkal tudják megjeleníteni, ahogy azok a használatban lévő négy énekeskönyvben szerepelnek. Mint kiderült, ezzel elég komoly problémája keletkezett, ugyanis van egy cég, amely csinált egy hasonló, de nem szabad szoftvert, amelynél magát az adatbázist kell külön megvenni. És elvileg ennek a másik cégnek kizárólagos szerződése van a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciával, miszerint ezeknek az énekeskönyveknek a digitális közreadását csak ők végezhetik. Ez egy nagyon összetett helyzet, mert ezekben az énekeskönyvekben vannak nagyon régi dalok, ahol a zene maga már gyakorlatilag közjóság. A szerzők, akik a szövegeket fordították ezelőtt hatvan évvel, szintén motiváltak lehetnek, hogy CC alatt jelenjenek meg a szóban forgó tartalmak. De az egyik legkomolyabb probléma mégis az volt, hogy az ingyenes alkalmazást létrehozó szerző azokat az azonosítókat használja, amelyek az énekeskönyvekben szerepelnek, és amelyeket ő nem használhatna, mert azokat egy adatbázishoz fűződő szerzői jog védi. Ezért mondtam, hogy a NAVA-nál és az NDA-nál is felmerül, hogy miért nem alkalmaznak CC-t az általuk létrehozott új szellemi alkotás, az adatbázis közzétételénél.

B.B.: Ezt annyiban pontosítanám, hogy a Nemzeti Digitális Adattárban elérhetőek a Nemzeti Audiovizuális Archívumban található alkotások metaadatai is, és az NDA az Open Archive Initiative elveinek megfelelően az adatbázisokban tárolt adatok maximális megosztását és újrahasonosítását teszi lehetővé. A NAVA és az NDA ilyen szempontból példaértékűen jár el: van egy adatgazda, aki gondját viseli az adatbázisnak, és egyben mindent megtesz azért, hogy ez az adatbázis minden potenciális felhasználó számára szabadon elérhető legyen. Az az igazi baj, hogy ők inkább a kivétel és nem a szabály, ami a közpénzből létrehozott tartalmakat és adatbázisokat illeti. Az egész Creative Commons mozgalom Lawrence Lessignek a remixkultúra iránti rajongása kapcsán jött létre, mert ő azt látta ezelőtt nyolc évvel, hogy megérkeztünk a

digitális Kánaánba, és mindenki mindent remixel mindenné, és hogy a hagyományos szerzői jog ennek akadálya. Azóta kiderült, hogy ez a fajta jogászai megközelítés a gyakorlatban úgy módosul, hogy egy darabig senki sem törődik azzal, hogy ki mit remixel. Amikor azonban elkezd a dolog gazdaságilag relevánssá válni, akkor úgyis mindenki érdekeltté válik a megállapodásban. Hiányzik az a terület, ahol a CC-nek egy ilyen populáris remixkultúrában helye lenne. Ezzel szemben van egy csomó olyan terület, amire Lessig nem gondolt, és amelyek mostanában válnak egyre ellentmondásosabbá. Az egyik ilyen a közpénzből előállított tartalmaknak a szerzői jogi, illetve a hozzáférhetőségi státusza.

A szerzői jog kimondja, hogy a törvényekre nem vonatkozik a szerzői jog, tehát az államnak nem keletkezik a saját működése kapcsán gyártott iratokkal kapcsolatban szerzői joga, ami nagyszerű, mert ez egy közpénzen fenntartott szervezet, és e tartalmak esetében kiemelkedően fontos a közösségi hozzáférés. De mi van azokkal az állami támogatással létrejött irodalmi alkotásokkal, filmekkel, kutatási eredményekkel, amelyeket valamilyen arányban közpénzből finanszíroztak? Elvárható-e, hogy a közpénzből létrejövő alkotások olyan arányban CC alatt is elérhetőek legyenek, amilyen arányban támogatásban részesültek? Én azt szeretném látni, hogy minden olyan alkotás vagy adatbázis, melynek létrehozásához közpénzt használtak fel, CC-licenc alatt elérhető legyen az MTV archívumától az MMKA által támogatott filmekben és a közgyűjtemények digitalizált gyűjteményein át a tudományos kutatási adatokig. Amilyen egyszerű ezt kimondani, olyan kevésbé látni ezt az elvet a gyakorlatban. A szellemi javak esetében is jó biznissz közpénz segítségével magántulajdont kreálni. A másik ilyen terület az oktatási tartalmaké. Az oktatás közjóság, és fontos, hogy meddig és milyen formában kívánjuk fenntartani az oktatásban felhasznált oktatási anyagoknak a szerzői jogi védelmét. Azt is mondhatnánk, hogy egy másodikos biológiatankönyvre ne kelljen a szülőnek az év elején egy csomó pénzt elköltenie, hanem – mivel általában minden lépcsőnél közpénz van benne a tankönyvkiadás támogatásáig bezárólag – ezek CC-licenccel legyenek elérhetőek. És ennek a kérdésnek van egy alulról jövő aspektusa is, például amikor oktatók gyártanak oktatási segédanyagokat, akkor ott van egy nagyon erős ethosza a megosztásnak, tehát az oktatásban dolgozók, amint az akadémiai szférában dolgozók is, részben a tudás szabad áramlásából élnek. A tankönyvpiacra ez nem feltétlenül van így, és ezért ott a kérdés, hogy államilag meg lehet-e fogalmazni olyan előírást, hogy azon a területen legyen CC-licenc elvárás a támogatott művek esetén. Tudományos kutatás, oktatás, közpénzen finanszírozott tartalmak, ezek azok a kurrens témák, amelyek felé elmozdult az elmúlt időkből a CC-vel kapcsolatos gondolkodás, és az eredeti ötlet, hogy a remixkultúrának lesz ez valamiféle háttér-infrastruktúrája, háttérbe szorult, mert úgy tűnik, hogy a remixkultúra teljesen jól megvan a CC nélkül is.

FRISSÜLŐ VERZIÓK

Szabad oktatás, szoftverek és zeneművek

SZ.A.: Említetted az oktatás ügyét: idén a nemzetközi CC fókuszában kizárólag az OER (Open Education Resources – nyílt oktatási erőforrások) áll, egyéves, tavasztól tavaszig tartó ciklusokra vonatkozó főprojektekkel foglalkoznak.

K.Z.: A magyarországi CC is erre koncentrálna?

SZ.A.: Egyelőre megszervezzük magunkat. Tavaly május 15-én lettünk bejegyezve, ez az első teljes évünk, most kezdjük el a tényleges tevékenységet. Most kezdődik a potenciális felhasználók és tartalom-előállítók megkeresése, illetve az adománygyűjtés, hogy legyen miből gazdálkodni, és így tovább. Én például szeretném ezzel kapcsolatban behozni témaként a Sigrái-féle zeneiskolás ügyet² és az azzal szembeni szabad kotta projektet. Jó lenne ezzel kapcsolatos ismeretterjesztést végezni, felvenni a kapcsolatot a zeneiskolákkal, körbejárni őket, csinálni egy hálózatot. Illetve a szabadiskola.org kezdeményezést is fontosnak érzem, és ezért mint általános OER-projektet szeretném idén delegálni a CC-be, de persze mindenkinek megvan a maga ötlete, és meglátjuk, mire lesz erőforrás.

K.Z.: Az alapvető cél a CC-licencket honosítása és frissen tartása?

SZ.A.: Vannak újabb és újabb verziói a CC-nek, most már a 3.0-ás verzió is létezik. Az egyes verziók jogi beágyazása is fontos feladat, de ugyanolyan fontos mellette a felhasználók és a szerzők felé történő ismeretterjesztés.

B.B.: Vannak konkrét feladatok, például a honosítás, onnantól pedig az a kérdés, hogy tud-e több és más lenni a Creative Commons Magyarországon, mint az, amit a CC-t szerzőként és felhasználóként használó egyének és intézmények ki akarnak hozni belőle. Kell-e, lehet-e ezt egy ilyen felülről vezérelt programadással irányítani, vagy alulról építkező dologként jobban működne? Kicsit pesszimista vagyok. Titokban azt vártam, hogy a CC mögött egy népszerű jogi és tartalomforradalom jön létre Magyarországon, de ez nem következett be, nem érte el a CC-használat a kritikus tömeget.

² Sigrái László az Editio Musica Budapest Zeneműkiadó igazgatója, aki a zeneiskolákkal került konfliktusba, mivel ott másolják a drága, viszont az oktatáshoz szükséges kottákat. A magyar szerzői jogi törvény azonban kimondja, hogy kottát egyáltalán nem szabad másolni, amíg például a könyveknél vagy folyóiratoknál csupán egész könyvet vagy folyóiratot nem szabad lemásolni. Ráadásul a törvény szövege szerint csak kézzel vagy írógéppel lehet lemásolni a könyvek vagy folyóiratok részleteit. Ezzel szemben a kottákat semmilyen módszerrel nem szabad lemásolni. Ez komoly problémát okoz minden olyan területen, ahol kottákkal dolgoznak az emberek: például saját kottáikat sem szabad lemásolni az alkotóknak.

SZ.A.: Összességében szerintem azt látni, hogy a dolog működik és növekszik, ez számomra inkább lelkesítő és komoly reményre ad okot. Ha csak a Wikimedia Alapítvány projektjeire gondolunk, amely most már az ötödik legnagyobb tartalomszolgáltató a világon, és kizárólag CC-vel dolgozik, látszik, hogy egyre több helyen fontos a változás. A Google már régóta lehetővé teszi a CC-alapú keresést, ők is komolyan szorgalmazzák, hogy a YouTube-on és egyéb helyeken CC legyen. CC-t lehet továbbá használni a Picasán és a Flickr-en, úgyhogy én nem vagyok pesszimista, én azt látom, hogy a CC-felhasználás növekszik, Magyarországon pedig különösen. De ha nemcsak a CC-t nézzük, hanem általában a copyleft és a szabad szoftverek által bejárat utat, akkor ott is azt látjuk, hogy azokban se hitt senki az első tizenöt-húsz év során, most pedig már magától értetődőnek számít, hogy látunk például Linuxszal felszerelt laptopot a boltban. Sok Windows-felhasználó is a VLC videolejátszó programmal játssza le a videókat, öt éve pedig még mindenki értetlenkedve fogadta, hogy én miért ajánlok szabad szoftveres videolejátszót. Vagy ilyen például a Firefox böngésző. Öt-hat éve még alig hallottak a felhasználók a szabad szoftverekről, most pedig már egy általánosan bevett téma a hazai mainstream médiában is. És azt gondolom, hogy ez magától így lesz az egyéb kulturális tartalmakkal is, ezért én egyáltalán nem vagyok szkeptikus.

B.B.: Azért van egy nagyon fontos különbség a szabad szoftveres világ és a szabad kultúra mozgalom között. A szabad szoftveres világnak más volt az evolúciója, mint a CC-mozgalomnak. Nagyon sokáig az Egyesült Államokban az egész számítógépes szubkultúra olyan világ volt, amelyben nem volt szerzőjogi védelem, ahol a norma a megosztás volt, a szoftveres jószágok szabadon képezték csere tárgyát. Ezt nagyon jól dokumentálták a Space Warstól a korai operációs rendszerekig, meg azt is hogy a fiatal Bill Gates hogyan írt egy felháborodott levelet a Home Brew Computer Club BASIC felhasználóinak és az összes többi hobbistának, hogy azok ne másolgassák az ő BASIC operációs rendszerét, mert ő azt nem szándékozott szabadon másolhatóvá tenni. Ezzel a lépéssel vívta ki a vele szemben azóta is táplált ellenszenvet és gyanakvást, hiszen megsértette a fennálló normát. Gates levele azonban a nyolcvanas évek közepén bekövetkező változás előszele volt. Ekkor történt ugyanis, hogy az amerikai szerzői jogi törvény úgy változott, hogy szerzői jogi védelem tárgyává tette a szoftvert, és lehetővé tette nagy intézményeknek, szoftvervállalatoknak, egyetemeknek, hogy az alkalmazottaiknak a szoftverekkel kapcsolatban fennálló szerzői jogait kisajátítsa. Ezzel bezárult az addig alapértelmezettként létező közlegelő, ahol addig ezek az emberek léteztek. Ebben a logikában a Stallman által megalkotott GPL „csupán” az eredeti állapot továbbvitele egy megváltozott jogi környezetben. A szerzői jog esetében a dolgok nem így történtek. A szerzői jognak 2010-ben van a háromszázadik születésnapja. A szerzői jog az elmúlt háromszáz évben olyan logika mentén működött, hogy ha létrehozol egy alkotást, akkor azon neked fennállnak szerzői jogaid, amelyeket különböző közvetítők nem közlegelőként, hanem magánvagyonként ke-

zelnek. Ehhez képest a CC egy időben kontinuus és konzisztens szerzői jogi környezetbe próbál oldalról olyan ütést bevinni, amelytől azt reméli, hogy ez a rendszer felborul, és ami szerintem nem sikerült. Ezért úgy vélem, nem összevethető a szoftveres világ története a copyright világ történetével.

SZ.A.: Azt gondolom, hogy teljesen analóg a szabad szoftveres eset, mert valóban háromszáz éves az első szerzői jogi törvény, de az azt megelőző több tízezer évben meg nem volt ilyen törvény. Tehát pontosan ugyanarról van szó, csak itt nem a szabad szoftver, hanem a szabad kultúra a tét, és azt szeretnénk újra biztosítani. Szeretnénk visszaállítani azt, hogy a kulturális örökség ne legyen kisajátítható. Ami nem egyenlő azzal – mert ez egy elvi kérdés –, hogy elvetjük-e a szerzői jog ötletét vagy nem. Én szívem szerint elvetném, de mind egy. Akkor is, ha nem vetjük el, fontos felismerni, hogy amennyiben biztosítunk is az innovációhoz tartozó valamilyen korlátozási lehetőséget annak mértékében, ahogy azt összesen a közhaszon megkívánja, az nem feltétlenül jelenti olyan mértékű korlátozások működtetését, mint amekkorák jelenleg a törvény szerint járnak. A jelenlegi egy eltúlzott rendszer, a szerzői jog időbeli hatályát senki komolyan nem gondolhatja, hogy a szerző halála után hetven évig kéne, hogy tartson, és most már fenyeget a kilencvenöt majd a százhusz veszélye. Nem látható be, hogy ennek racionális értelme lenne, egyes nagy tartalomipari vállalatok hasznát leszámítva. Megengedve azt, hogy mégis legyen egy ilyen, mind térben és időben reális és ésszerű korlátozás, nem szabad megfedkezni róla, hogy ugyanakkor vannak olyan kulturális alapelemek, amelyek ezer éve fejlődtek, és amelyek az elhibázott szerzői rendszer hatására kisajátításra kerültek. Az ilyen kulturális javakat ki kell onnan venni, és vissza kell állítani, hogy ne lehessenek kisajátíthatóak. Amikor Bartók megírta a *Mikrokozmoszt* a kis népi dallamokból, és nem fizetett senkinek semmi jogdíjat, és pláne nem Józsi bácsi gyerekeinek annak halála után hetven évig, akkor most ne mondhatta Bartók Péter 2010-ben, hogy ő külön engedélyhez köti a *Mikrokozmosz* egyes részleteinek nyilvános eljátszását.

B.B.: A szerzőjogi védelem hossza, mélysége, terjedelme egy copyright-reform kérdés, ami nem feltétlenül a szűken értelmezett CC dilemmája. A CC-nek lehet sokféle álláspontja, de pont arra való reakcióként jött létre az Egyesült Államokban, hogy rövid távon a CC-nek a kitalálói nem láttak lehetőséget a szerzői jogi szabályozás módosítására, ezért megpróbálták jogi eszközökkel kínálni alternatívát.

ARCHIVÁLÓ ÉS REMIXELŐ KÖZÖSSÉGEK

Szabad zenei közösségek, nyílt zene

K.Z.: Hogyan határoznátok meg a szabad zenei közösség, az open music fogalmát?

SZ.A.: Fontos, hogy a szabad zenei közösség és a nyílt zene, az open music fogalma nem pontosan ugyanaz. A szabad zenei közösség azt jelent, hogy akár lokális alapon, akár hálózatos vagy tematikus irányelv mentén szerveződik, a résztvevők organikus módon fejlesztik a zenét, ahogy ez történt például a különböző népzenei hagyományokban. Tehát egymás műveit felhasználják, remixelik az alkotók, és ezen gyakorlat elé nem gördítenek semmilyen jogi, pénzügyi vagy egyéb típusú akadályt. Ha tömören össze kéne foglalni, hogy mi szükséges a szabad zenei közösségek léteéhez, akkor azt mondhatnánk: szabad licencek, szabad formátumok – azaz a szabadalmi korlátoktól mentes, illetve nyílt szabványokra épülő formátumok –, valamint közösség és közösségi tér. A nyílt zene, az open music pedig ezek közül leginkább az első két elemmel van átfedésben. Fontos, hogy a zenekészítés során használt erőforrások valóban olyan formátumban legyenek elérhetőek, hogy azok feldolgozhatóak legyenek. Ez olyan, mint a szabad szoftvereknél a forráskód, ami valóban lehetőséget biztosít a továbbfejlesztésre, feldolgozásra. Az open musicnél ugyanerről van szó; például ha kiadok egy kottát, akkor egy pdf-fájl már kevésbé alkalmas erre a továbbalakításra, hiába írom rá, hogy szabadon lehet csinálni belőle share alike művet. A forráskód nélkül ez csak nehezen működik, de ha mellékelve van a szöveges forrás is, ami a pdf-et generálja, akkor tényleg fel lehet használni. Vagy például ha egy hangmintát úgy adok csak közre, hogy adatvesztéssel járó tömörítő algoritmussal készítek belőle egy állományt, akkor szép kicsi lesz, meg lehet majd hallgatni, de már nem ugyanaz a minőség, amire esetleg egy zeneműhöz szükség lenne, továbbá elveszít belőle bizonyos metaadatokat. Az open music tehát abból áll, hogy a szabad licenc mellé forráskód jellegű szabad formátumban teszi közzé a különböző erőforrásokat, hangmintákat, kottákat, vagy akár a kész műveket.

K.Z.: Ezek valóban nyílt zenei közösségek, többes számban?

SZ.A.: Igen, de vannak átfedések és együttműködések, és egyik közösség tagjai használják a másik közösség erőforrásait és viszont, ebben az értelemben hálózatos szerveződésről van szó. Vannak például remix oldalak, mint a ccmixer.org. De a zenei tartalomfejlesztésnek nagyon sok összetevője van, tehát nagyon sokféle építőköcka kapcsán merülhet fel a szabad felhasználás kérdése. Én mint szerző most a tartalomkészítésről beszélek, de szabad zenei közösség például egy olyan közösség is, amely régi kottákat tesz elérhetővé, mert tagjai valamennyien zenészek, és folyamatosan szükség van a kottákra, hogy bármi-

kor össze tudjon állni egy kamaraegyüttes, és elő tudjon adni egy bizonyos darabot. A kottagyűjtő oldalak hasonlóak például a Guttenberg projekthez.

K.Z.: Tehát vannak archiváló közösségek és remixelő közösségek?

Sz.A.: Igen, vannak inkább közös alkotói munkára, és vannak inkább tudásmegosztásra összpontosító közösségek. Például az International Music Score Library Project esetében kottákat osztanak meg a zenészek egymással. Már több tízezer kotta érhető el rajta. A másik típusú projektre példának ott van a már említett ccmixer.org, vagy a freesounds.org és a sounddisrupt.org oldalak, ahol hangmintákat cserélnek a felhasználók. Bár ez utóbbi oldalaknak nem feltétlenül az együtt dolgozás a célja, hanem inkább csak az anyagok gyűjtése és hozzáférhetővé tétele. Ugyanakkor ccmixer.org lehetővé teszi a közös tartalomfejlesztést. De vannak közös munkát lehetővé tevő oldalakra kísérletet például a kottairás világában is.

K.Z.: Megéri-e egy zenésznek, ha egy szabad licencű hálózat tagja?

SZ.A.: Persze, reklámértéke van, több emberhez fog eljutni a zenéje.

K.Z.: Andrew Dubber azt mondta erre a ZIPKOMM 2 konferencián, hogy a zenéért pénz kérés ma már nem egy működő üzleti modell. Szerinte a működő modell az, hogy oda kell adni a zenét a fogyasztóknak, és biztosítani kell nekik a lehetőséget, hogy tudjanak az alkotóknak-előadóknak pénzt adni, amennyiben tetszik nekik a zene. Legyen ez a lehetőség akár adomány, akár pólóeladás, akár koncertjegy-értékesítés. Biztosítani kell a közönség tagjai számára a lehetőséget, hogy kifejezhessék azt az értékelést, amit a zenével kapcsolatban éreznek. De az, hogy a zenét zsákbamacskaként fogja a fogyasztó megvásárolni ebben az új környezetben, anakronisztikus gondolat.

SZ.A.: Jótékonyági koncertek vagy közhasznú fellépések mindig is voltak, tehát látni, hogy vannak olyan esetek, amikor érdeke a zenésznek, hogy sok emberhez legalább egyirányú módon eljusson a zenéje, és hogy azoknak az embereknek bizonyos szabad felhasználásokat biztosítson. Ha egy zenész csak úgy kirakja a MySpace-re a számait, akkor nem biztos, hogy ez teljesül, mert például a közös jogkezelők be fogják szedni a MySpace-től a díjakat, és a MySpace valamilyen módon, például több reklámmal, vagy egyéb úton, rá fogja terhelni azt a felhasználókra, esetleg az internetszolgáltatók áraiba építik majd be azt. Ezzel szemben, ha ráraak egy CC-licencet, akkor mindent megtettem azért, hogy lehetőleg plusz költségek és kötöttségek nélkül eljusson a zene a felhasználóhoz.

B.B.: Én ezt nagyon nem így látom. A legnagyobb szabadságú licenc a „nevezd meg”, egyebek mellett lehetővé teszi a kereskedelmi felhasználást is, meg-

enged gyakorlatilag bármit. Ez a szabad kultúrának a normája, ezt használja a Wikipedia is. Ez a GPL-szabadság. Ezzel szemben van egy nem jogi típusú, de hozzáférési szabadság, amikor a zenekarok a MySpace-en, vagy mint az Akkezdet Phiai, a honlapjukon keresztül, YouTube-on keresztül elérhetővé teszik a zenéiket. Nem csatolnak hozzá semmiféle jogi engedélyt, a szerzői jogairól nem mondanak le, de a tényleges hozzáférést lehetővé teszik. Ez, azt gondolom, hogy mindaddig, amíg a szerzők akaratával összhangban történik, tökéletesen képes lehetővé tenni a kulturális alkotások szabad terjedését, és biztosítani azt a nyilvánosságot, amit egy CC-alkotás is tud biztosítani. Két fontos különbség van egy szabad licencű CC-s mű és egy YouTube-ra feltöltött, szerzői joggal védett mű átküldése között. Az egyik a terjedés módja: a CC esetében az mp3-at is átküldhetem, a másik esetben pedig csak a YouTube-linket. Nekem mint zenehallgatónak a kettő között túl sok különbség nincsen. Mindkét módon meghallgathatom a zenét. A másik különbség a feldolgozás szabadsága. Mindkét művet szabadon feldolgozhatom, de csak a CC-s mű esetében számíthatok arra, hogy biztosan nem fog utána a feldolgozás miatt pénzt kérni tőlem valaki.

A CC által biztosított szabadságok is akkor válnának érdekessé, ha ezek a fajta, jelenleg szabad de facto hozzáférést engedő infrastruktúrák megszűnnének létezni, ha megszűnne a MySpace. Ha megszűnne a YouTube és ama szándék az Akkezdet Phiaitól a Lady Gagáig terjedő univerzumban, hogy ők a dalikat a YouTube-on és egyéb közvetítőkön keresztül számomra ingyen elérhetővé tegyék. Ha mindez megszűnik, akkor valóban nem marad más, mint azok a tartalmak, amiket jogilag is szabadon engedtek. A CC továbbá azoknak fontos, akik aktívan foglalkoznak a remixszel, és ki akarnak lépni a jogi szürke zónából, ahol engedély nélkül használnak fel tartalmakat, és aztán vagy megtalálja őket a jogosult, vagy nem is keresi. Én azt látom, hogy a zeneipar lassan felismeri – és ebben talán a CC-nek is volt némi szerepe –, hogy van értelme zenét ingyen adni, van értelme engedélyezni az otthoni, amatőr, félamatőr nonprofit feldolgozásokat, mert még mindig van fizetési hajlandóság a rajongókban. Tehát én nem számítok arra, hogy megszűnne a de facto szabad hozzáférés lehetősége – de sajnos ezzel a de jure szabad hozzáférés infrastruktúrája leértékelődik.

HIVATKOZÁSOK

- Bodó B. és Gyenge A. (2006) A könyvtári kölcsönzések után fizetendő jogdíj közgazdasági szempontú elemzése. *Ingyenebéd.hu*. Elérhető: <http://www.ingyenebéd.hu/content/view/151/159/> (Hozzáférés 2010. szeptember 6.)